

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2.1033>**О. В. Бойко***orcid.org/0000-0001-7255-9354*

*аспірантка кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного Університету «Одеська юридична академія»*

ВПЛИВ КУРСУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПОСТРАДЯНСЬКИХ ДЕРЖАВАХ НА СПЕЦИФІКУ ПОБУДОВИ МОДЕЛЕЙ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В НИХ (НА ПРИКЛАДІ КАЗАХСТАНУ, УЗБЕКИСТАНУ ТА ЛИТВИ)

Нетарифне регулювання є невід'ємною складовою зовнішньої торгівлі більшості держав в світі. Зазначаємо, що в зв'язку з процесами інтеграції держав або виходу держав зі складу митних об'єднань, простежується тенденція до формування щонайменше п'яти груп держав за особливостями здійснення заходів нетарифного регулювання ЗЕД: пострадянські держави (Україна, Казахстан, Узбекистан, Молдова та інші), де значний вплив на зовнішню торгівлю здійснюється з боку держави; держави-члени ЄС як митного Союзу (Литва, Латвія, Естонія), в якому поряд з національним митним законодавством цих держав діє Митний Кодекс ЄС як уніфікований документ; Сполучені Штати Америки, де діють спеціальні заходи нетарифного регулювання, визначені в податковому законодавстві країни; країни Азії (Китай, Японія), нетарифній політиці яких притаманні національні особливості; Великобританія та країни Британської Співдружності, де процес здійснення нетарифного регулювання зазнав змін, у зв'язку з виходом Великої Британії зі складу ЄС як митного Союзу. Як правило, предметом досліджень науковців в галузі зовнішньоекономічної діяльності є специфіка нетарифного регулювання ЗЕД в окремих державах. Серед наявних наукових досліджень практично немає комплексних досліджень щодо особливостей функціонування механізму нетарифного регулювання в кожній з вищенаведених груп держав. Припускаємо, що такі дослідження сприятимуть розумінню науковцями та вітчизняним законодавцем шляхів можливої модернізації механізму нетарифного регулювання ЗЕД в Україні, враховуючи процеси її євроінтеграції та глобалізації в світовій торгівлі.

Питання особливостей здійснення заходів нетарифного регулювання в Україні та пострадянських державах досліджується в працях як українських, так і зарубіжних вчених, зокрема,

С. І. Денисенка (щодо міжнародно-правових стандартів спрощення і гармонізації митних процедур), А. О. Гури (щодо особливостей регулювання зовнішньої торгівлі в Україні), М.А. Сулейменова (щодо ролі Митної служби Казахстану в процесі нетарифного регулювання в умовах ринку), О. Г. Мельника (щодо досвіду Литви в управлінні митними ризиками), А. Ф. Расулева (щодо сучасних реформ в Узбекистані) та в багатьох інших працях [1;2]. Більшість порівняльно-правових досліджень щодо нетарифного регулювання присвячено порівнянню механізмів здійснення нетарифного регулювання в ЄС та Україні [3; 4].

Враховуючи факт існування вищенаведених груп держав, що мають певну специфіку здійснення заходів нетарифного регулювання, констатуємо, що нетарифне регулювання зовнішньої торгівлі в світі здійснюється за такими моделями: пострадянською, європейською, американською, англійською, комбінованою, тощо.

Україна успадкувала пострадянську модель здійснення митної справи за якою, в її первісному вигляді, застосування заходів нетарифного регулювання не передбачалося, крім того в УРСР не було спеціалізованого митного законодавства, оскільки державне регулювання торгівлі за радянських часів здійснювалося з центру. Подібна ситуація після розпаду СРСР була характерною для всіх колишніх союзних республік. Одні пострадянські держави обрали курс на інтеграцію до ЄС як митного Союзу та в подальшому інтегрувалися до нього (Литва, Латвія, Естонія), інші обрали для інтеграції СОТ та інтегрувалися до цієї організації, а згодом взяли курс на інтеграцію до ЄС як митного Союзу (Україна, Молдова, Грузія), треті інтегрувалися до ЄАЕС або перебувають на шляху до такої інтеграції (Республіка Казахстан, Киргизстан, Узбекистан). При цьому, в кожній з пострадянських країн зберігаються національні

особливості здійснення митної політики. Ці особливості обумовлюються колом країн з якими здійснюється зовнішня торгівля, особливостями дипломатичних зносин між країнами та станом економіки в них.

Досліджуючи особливості митних систем пострадянських держав, що інтегрувалися до об'єднання ЄАЕС, констатуємо, що в митній системі Казахстану радянський принцип «ручного управління» зовнішньою торгівлею збережено, але замість уряду таке управління здійснюється наднаціональним органом – Євразійською Комісією. Враховуючи цей факт, Казахстан фактично позбавлено свого митного суверенітету. Ця обставина суперечить положенням, що діють з 1994 року в межах ГАТТ. Відповідно до ст.1 Угоди ГАТТ(1994), членам СОТ не дозволяється вживати дискримінаційних заходів з боку одного члена стосовно іншого члена, враховуючи їхні торгові політики, включаючи зобов'язання щодо імпорту товарів [5]. Держава застосовує заходи нетарифного регулювання в межах Митного Союзу. Враховуючи положення ст.46 Договору «Про Євразійський економічний союз» від 29 травня 2014 року (далі- Договір), пункти 4 та 37 Протоколу про заходи нетарифного регулювання щодо третіх країн (Додаток № 7 до Договору) та рішення Колегії Євразійської економічної Комісії від 21 квітня 2015 року № 30 «Про заходи нетарифного регулювання в ЄАЕС» констатуємо, що в ЄАЕС встановлюються єдині заходи нетарифного регулювання, що застосовуються не до всіх товарів, а для певного переліку товарів [6;7; 8]. Разом з тим, в межах ЄАЕС не застосовується квотування як нетарифний захід, натомість надається перевага іншим заходам адміністративного характеру та ліцензуванню. Особливістю здійснення нетарифних заходів Митною Службою Казахстану є врахування Додатків до Договору про особливості ввезення–вивезення окремих груп товарів (мінеральної сировини, рідкісних тварин, культурних цінностей, небезпечних відходів, тощо). Застосування таких Порядків переміщення через митний кордон окремих груп товарів характерно для всіх членів ЄАЕС. В ЄС як Митному Союзі існують подібні, але більш удосконалені вимоги до переміщення окремих груп товарів, що походять з третіх країн та діє класифікація товарів (англ. Goods classification) [9].

Беручи до уваги практику, що склалася в сфері торгівлі в світі щодо переміщення товарів, робіт і послуг, в законодавстві ЄАЕС, застосовується єдиний термін – «вільний рух продукції», проте під продукцією розуміють лише товари. Разом з тим, вільний рух продукції в межах цього об'єднання передбачає дотримання державами, що входять до нього принципу еквівалентності. В законодавстві об'єднання сутність цього принципу

не розкрито, але фактично дотримання такого принципу передбачає перевірку якості продукції на відповідність Технічним регламентам, в основу якої покладено радянські підходи. Процес застосування принципу еквівалентності в межах ЄАЕС слід розглядати як статичний, оскільки він має місце лише в межах вищезазначеного об'єднання та не характерний для світової практики здійснення торгівлі, бо він суперечить принципам, закріпленим в тексті Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1947 року, зі змінами від 1994 року. Констатуємо, що принцип еквівалентності, за своєю суттю, є оновленою версією системи радянського технічного регулювання торгівлі. Вважаємо, що торговельна політика в межах ЄАЕС є наслідком радянської моделі торгівлі з використанням засад планової економіки, а зміни в торговельній політиці здійснюються переважно за рішеннями наднаціонального органу в межах об'єднання без врахування світової практики, що складається в сфері торгівлі.

Щодо торговельної політики, то в ЄАЕС спостерігається процес уніфікації права, з запровадженням норм, що не характерні для системи світової та європейської торгівлі, тобто, фактично відбувається створення специфічної системи правових норм у сфері торгівлі, що призводить до позбавлення держав-членів об'єднання, зокрема Казахстану, їхніх митних суверенітетів. Наприклад, згідно зі змінами і доповненнями, внесеними до Рішення Євразійської економічної Комісії «Про заходи нетарифного регулювання» від 21 квітня 2015 року № 30 в 2021 році, ліцензії на експорт та (або) імпорт, заключення (дозвільні документи) на ввезення і (або) вивезення товарів, інші документи, що видані до моменту набрання сили цим Рішенням відповідними органами держав-членів ЄАЕС, з метою реалізації заходів нетарифного регулювання, до набуття чинності цим Рішенням є дійсними до закінчення строку їхньої дії [10]. В чинних нормативних актах ЄАЕС не наведено шляхів модернізації процесу здійснення нетарифної політики, а також модернізації механізму правового регулювання здійснення нетарифних заходів. З іншого боку, через поєднання механізму ліцензування та дозвільної системи здійснено спробу запозичення європейського досвіду нетарифного регулювання торгівлі. Так, в ЄС одночасно діють експортні ліцензії та експортні дозволи, а також застосовують експортні дозволи як тимчасовий захисний захід у разі критичної ситуації щодо життєво важливих товарів [11, с. 50-51]. Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що попри створення специфічної системи нетарифного регулювання в ЄАЕС, членом якого є Казахстан, здійснюються спроби запозичення досвіду ЄС, але такі спроби є мінімальними.

Досліджуючи модель нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі в Республіці Узбекистан як пострадянську та таку, що орієнтована на інтеграцію до ЄАЕС, констатуємо факт відсутності ручного управління в сфері зовнішньої торгівлі, що свідчить про спроби переходу цієї країни до прогресивної нетарифної політики, попри закріплення законодавцем положення про інтеграцію країни до складу ЄАЕС. Ключовими особливостями цієї моделі нетарифного регулювання є такі:

- одночасне функціонування Міністерства інвестицій та зовнішньої торгівлі та Міністерства економіки, що здійснюють регулювання у сфері зовнішньої торгівлі;

- ключовою метою в процесі реформування нетарифної політики є розробка підходів до подолання бар'єрів в торгівлі та процедурних перешкод;

- специфічним бар'єром в торгівлі вважається час (Узбекистан запозичив європейський підхід щодо класифікації бар'єрів в торгівлі, так, час розглядається як бар'єр в торгівлі, зокрема, в німецькій нетарифній політиці);

- запроваджено систему «Єдине вікно», з метою прискорення процесу здійснення експортно-імпорتنних операцій, разом з тим враховано досвід Франції щодо поступового переходу до електронної торгівлі;

- запроваджено процес створення електронних баз на митниці;

- в електронному вигляді створено перелік документів, необхідних для проходження різних видів контролю продукції (подібний перелік документів наявний в Україні та низці європейських країн, його використання на практиці значно спрощує процес надання посередницьких послуг в митній сфері);

- здійснюється модернізація ліцензування як нетарифного заходу, скорочено кількість ліцензій для ЗЕД-підприємств;

З метою оцінки впливу нормативних актів на дослідження прозорості здійснення процесу нетарифного регулювання, на національному рівні діє спеціалізований електронний портал СОВАЗ. Урядом Узбекистану аналізуються можливі наслідки запровадження певних вимог, дозвільних процедур, нових видів ліцензій в сфері здійснення зовнішньої торгівлі.

Зазначимо, що в процесі спрощення митних процедур в Узбекистані Президентом затверджено «Концепцію з реформування митного адміністрування та підвищення ефективності діяльності органів Державної Митної Служби Республіки Узбекистан на 2020-2023 роки». З метою реалізації її положень, розроблено дорожню карту та визначено окремі етапи реалізації такої Концепції [12]. Серед переліку пріоритетів цього документу, слід звернути увагу на такі: подальше удоскона-

лення нормативно-правової бази в митній сфері, забезпечення прозорості та ефективності функціонування митних органів, через запровадження цифрових технологій та цифрової економіки, спрощення процесу нетарифного регулювання. Констатуємо, що в Узбекистані процес спрощення митних процедур здійснюється шляхом розробки програм реформування митної системи в державі, а також через аналіз наявного зарубіжного досвіду в сфері нетарифного регулювання, з врахуванням при цьому національної митної практики в сфері нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі.

Аналізуючи стан розвитку митної політики та митної справи в пострадянських державах, констатуємо, що найбільш динамічним є розвиток митних систем пострадянських країн, що інтегрувалися до ЄС, оскільки в цих країнах діє розгалужена система нормативно-правових актів з митних питань. Законодавцем також враховуються практика, що склалася у митній сфері та зміни в товарообігу. Основою стабільності митного права ЄС є існування єдиного митного законодавства для всіх країн-членів цього Союзу. Під час застосування нетарифних заходів до товарів, що походять з третіх країн, можуть виникати випадки відхилення від дотримання єдиних правил Союзу в сфері здійснення нетарифної політики, але такі випадки є одиничними в митній практиці ЄС. Активно застосовуються рішення Суду ЄС з митних питань як самостійне джерело права. Застосування прецедентної практики не характерне для інших груп держав.

Під час здійснення нетарифної політики в Литві важливу роль відіграють процеси управління ризиками та забезпечення митної безпеки в державі. Митна політика розглядається як невід'ємна складова процесу управління кордонами. Подібно до Узбекистану, в Литві розробляються концепції реформування митної системи, а також реалізуються програми і проекти удосконалення митних процедур, в тому числі в співпраці з ЄС. Для Литви характерний розвиток митної системи, спрямований на вдосконалення митних процедур, автоматизацію процесів на митниці. Вдосконалення митних процедур здійснюється через співпрацю між Литвою та ЄС та Литви з третіми країнами. Так, на відміну від інших розглянутих в межах цього дослідження пострадянських держав, в країні діє система управління ризиками, що є невід'ємною складовою здійснення протидії митним правопорушенням. На відміну від України, де діє принцип вибірковості щодо митних ризиків, в Литві та інших країнах ЄС успішно поєднано принципи комплексності та вибірковості під час здійснення митного контролю. Принцип комплексності передбачає перевірку на предмет виявлення ризиків ланцюга постачання, а принцип вибірковості перевірку окремих товарів.

В Литві впроваджено інститут уповноваженого економічного оператора та модернізовано систему ліцензування митно-брокерської діяльності. Розвиток інституту уповноваженого економічного оператора (далі-УЕО) здійснюється на засадах об'єктивного удосконалення системи спрощень для суб'єктів господарювання, заохочення підприємницьких структур до одержання цього статусу та його пропагування у бізнес-середовищі [13, с. 8].

Досліджуючи сутність нетарифного регулювання за пострадянської моделі здійснення торгівлі доходимо висновку, що нетарифні обмеження в пострадянських країнах мають економічну (Казахстан та інші держави-члени ЄАЕС) або економіко-правову природу (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС).

Запропоновано авторське визначення поняття «нетарифне регулювання» для пострадянської моделі здійснення зовнішньої торгівлі, відповідно до якого, нетарифне регулювання – це – певні вимоги здійснення нетарифної політики у сфері зовнішньої торгівлі, що застосовуються до товарів (Узбекистан), продукції (Казахстан та інші держави-члени ЄАЕС), товарів, послуг та інвестицій (Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС), що потрапляють на митні території країн, чи єдині митні території Союзів та виробляються національними виробниками, чи в країнах-членах ЄАЕС, чи в країнах-членах ЄС, чи в третіх країнах.

Враховуючи курс економічного розвитку та специфіку здійснення нетарифної політики в кожній з досліджених держав як пострадянських, вважаємо за доцільне надати авторське визначення поняттю «нетарифні заходи» для пострадянських країн. Нетарифні заходи в пострадянських країнах – це – комплекс економічних (Казахстан та інші держави-члени ЄАЕС) або економіко-правових (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС) заходів, що застосовуються урядами цих держав (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС) та союзами: ЄАЕС, ЄС через їхні наднаціональні органи, з кінцевою метою запобігання порушенню та належного захисту як інтересів союзів держав так і інтересів національного виробника (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС), що здійснює свою господарську діяльність на території цих держав, так і державних митних інтересів кожної пострадянської держави, з кінцевою метою досягнення економічного благополуччя цих держав, чи союзів.

Надаємо авторський перелік ознак моделі нетарифного регулювання в пострадянських державах:

– це – комплекс економічних або економіко-правових заходів, які запроваджуються за

рішенням Уряду, Президента або наднаціональних органів, враховуючи національну практику, що склалася у сфері зовнішньої торгівлі, практику в сфері торгівлі в союзах держав та світову практику в сфері зовнішньої торгівлі.

– ці заходи, спрямовані на захист інтересів національного виробника, чи економіко-митних інтересів Союзів держав, або того і іншого одночасно;

– наявність трансформованого механізму ручного управління в галузі здійснення зовнішньої торгівлі (країни-члени ЄАЕС) або повна відмова від застосування такого механізму;

– фактична відсутність державного митного суверенітету в процесі здійснення нетарифної політики (країни-члени ЄАЕС) чи його наявність (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС).

Висновки

В світі наявна тенденція до формування щонайменше п'яти груп держав за особливостями здійснення заходів нетарифного регулювання ЗЕД: пострадянські держави (Україна, Казахстан, Узбекистан, Молдова та інші), де значний вплив на зовнішню торгівлю здійснюється з боку держави; держави-члени ЄС як митного Союзу (Литва, Латвія, Естонія), в якому поряд з національним митним законодавством цих держав діє Митний Кодекс ЄС як уніфікований документ; Сполучені Штати Америки, де діють спеціальні заходи нетарифного регулювання, визначені в податковому законодавстві країни; країни Азії (Китай, Японія), нетарифній політиці яких притаманні національні особливості; Великобританія та країни Британської Співдружності, де процес здійснення нетарифного регулювання зазнав змін, у зв'язку з виходом Великої Британії зі складу ЄС як митного Союзу.

Запропоновано авторське визначення поняття «нетарифне регулювання» для пострадянської моделі здійснення зовнішньої торгівлі, відповідно до якого, нетарифне регулювання – це – певні вимоги здійснення нетарифної політики у сфері зовнішньої торгівлі, що застосовуються до товарів (Узбекистан), продукції (Казахстан та інші держави-члени ЄАЕС), товарів, послуг та інвестицій (Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС), що потрапляють на митні території країн, чи єдині митні території Союзів та виробляються національними виробниками, чи в країнах-членах ЄАЕС, чи в країнах-членах ЄС, чи в третіх країнах.

Запропоновано авторське визначення поняття «нетарифні заходи», згідно з яким, нетарифні заходи в пострадянських країнах – це – комплекс економічних (Казахстан та інші держави-члени ЄАЕС) або економіко-правових (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС)

заходів, що застосовуються урядами цих держав (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС) та союзами: ЄАЕС, ЄС через їхні наднаціональні органи, з кінцевою метою запобігання порушенню та належного захисту як інтересів союзів держав так і інтересів національного виробника (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС), що здійснює свою господарську діяльність на території цих держав, так і державних митних інтересів кожної пострадянської держави, з кінцевою метою досягнення економічного благополуччя цих держав, чи союзів.

Надано авторський перелік ознак моделі нетарифного регулювання в пострадянських державах, а саме,:

– це – комплекс економічних або економіко-правових заходів, які запроваджуються за рішенням Уряду, Президента або наднаціональних органів, враховуючи національну практику, що склалася у сфері зовнішньої торгівлі, практику в сфері торгівлі в союзах держав та світову практику в сфері зовнішньої торгівлі.

– ці заходи, спрямовані на захист інтересів національного виробника, чи економіко-митних інтересів Союзів держав, або того і іншого одночасно;

– наявність трансформованого механізму ручного управління в галузі здійснення зовнішньої торгівлі (країни-члени ЄАЕС) або повна відмова від застосування такого механізму (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС);

– фактична відсутність державного митного суверенітету в процесі здійснення нетарифної політики (країни-члени ЄАЕС) чи його наявність (Узбекистан; Литва та інші пострадянські країни-члени ЄС).

Література

1. Денисенко С. І. Міжнародно-правові стандарти спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі [Текст]: дисертація ... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.11 – міжнародне право / С. І. Денисенко; наук. керівник В. О. Голубева. -Одеса, 2015. – 287 с.

2. Сулейменов М. А. Роль таможенної служби Республіки Казахстан в правовому регулюванні внешнеэкономической деятельности в условиях рынка/ М. А. Сулейменов Алматы, 2002

3. Шнирков О.І., Копистира А. М. Створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС: передумови та наслідки./ О. І. Шнирков, А. М. Копистира Міжнародний огляд № 1, 2008

4. Торгівельна політика : порівняльно- правове дослідження відповідності законодавства України AQUIS COMMUNAUTAIRE Європейського Союзу. – Київ, Державний департамент з питань адаптації законодавства, 2009. – 140с.

5. Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#Text

6. Договор о Евразийском экономическом союзе от 29 мая 2014 года. URL: [https://investmentpolicy.](https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/3119/download)

[unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/3119/download](https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/3119/download)

7. Протокол «О мерах нетарифного регулирования в отношении третьих стран» (приложение № 7 к Договору о Евразийском экономическом союзе от 29 мая 2014 года). URL: https://www.translation-centre.am/pdf/Trans_ru/EVRAZES/Annex_7_ru.pdf

8. Решение Коллегии Евразийской экономической Комиссии от 21 апреля 2015 года № 30 «О мерах нетарифного регулирования» URL: <https://free-ved.com/o-merax-ntr-v-eaes/>

9. Combined Nomenclature (CN) URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/international-trade-in-goods/methodology/classifications#:~:text=The%20main%20classification%20for%20the%20European%20ITGS%20is,wer%20based%20on%20a%20product%20classification%20called%20NIMEXE.>

10. Решение Коллегии Евразийской экономической комиссии от 21 апреля 2015 года № 30 «О мерах нетарифного регулирования» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 25.01.2022 г.) URL: https://continent-online.com/Document/?doc_id=34752744#pos=0;0

11. Розвиток національної торговельної політики для підвищення конкурентоспроможності економіки України : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т. О. Осташко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». – Електронні дані. – К., 2021. – 313 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/353.pdf>

12. Президент Республики Узбекистан подписал Указ «О реформировании таможенного администрирования и совершенствовании деятельности органов государственной таможенной службы Республики Узбекистан» URL: <https://atb.uz/2020/06/10/prezident-respubliki-uzbekistan-podpisal-ukaz-o-reformirovani-i-tamozhennogo-administrirovaniya-i-sovershenstvovani-i-deyatelnosti-organov-gosudarstvennoj-tamozhennoj-sluzhby-respubliki-uzbekistan/>

13. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А.В. Митний досвід Литовської республіки: особливості імплементації в Україні./ О. Г. Мельник, М. Є. Адамів, А. В. Тодошук Інвестиції: практика та досвід № 20/2018. – С. 8

Анотація

Бойко О. В. Вплив курсу економічного розвитку в пострадянських державах на специфіку побудови моделей нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі в них (на прикладі Казахстану, Узбекистану та Литви) – Стаття.

У статті проведено аналіз досліджень науковців в галузі зовнішньоекономічної діяльності щодо нетарифної політики. Надано класифікацію груп держав за особливостями здійснення заходів нетарифного регулювання ЗЕД. Розглянуто особливості моделей нетарифного регулювання в пострадянських державах, що обрали курс на інтеграцію до ЄС як митного Союзу та в подальшому інтегрувалися до нього (на прикладі Литви), що інтегрувалися до ЄАЕС або перебувають на шляху до такої інтеграції (Республіка Казахстан, Узбекистан). З'ясовано, що в кожній з пострадянських країн зберігаються національні особливості здійснення митної політики, визначено чинники, що обумовлюють наявність таких особливостей. Визначено, що нетарифне регулювання торгівлі в пострадянських країнах має різну природу, в залежності від обраного курсу економічного розвитку. Досліджено механізм здійснення нетарифної політики в межах ЄАЕС. Дослі-

джено та проаналізовано ключові документи, що регламентують процес здійснення нетарифної політики в ЄАЕС. Досліджено та проаналізовано основні ознаки механізму нетарифного регулювання в ЄАЕС, Узбекистані. Виявлено в ЄАЕС здійснення спроб запозичення досвіду ЄС щодо здійснення нетарифної політики. Визначено особливості моделі здійснення нетарифної політики в Узбекистані, попри декларування цією державою політики вступу до ЄАЕС. Виявлено залежність між реформуванням процесу здійснення нетарифної політики та реформуванням митної системи в Узбекистані. Досліджено механізм здійснення нетарифної політики в межах ЄС (на прикладі Литви). З'ясовано роль інституту Уповноваженого економічного оператора в процесі здійснення нетарифної політики в Литві як в державі-члені ЄС. З'ясовано особливості виявлення митних ризиків в Литві як країні-члені ЄС. Надано авторські визначення понять «нетарифне регулювання» та «нетарифні заходи» для пострадянської моделі здійснення зовнішньої торгівлі. Надано авторський перелік ознак моделі нетарифного регулювання в пострадянських державах, з врахуванням курсу їхнього економічного розвитку.

Ключові слова: пострадянська модель нетарифного регулювання, нетарифні заходи, ознаки моделі нетарифного регулювання в пострадянських державах, митний суверенітет

Summary

Boiko O. V. The influence of the course of economic development in post-Soviet states on the specifics of building models of non-tariff regulation of foreign trade in them (on the example of Kazakhstan, Uzbekistan and Lithuania) – Article.

The article analyzes the research of scientists in the field of foreign economic activity on non-tariff policy. The classification of groups of states according to the peculiarities of the implementation of measures

for non-tariff regulation of foreign economic activity is provided. The peculiarities of models of non-tariff regulation in post-Soviet states that have chosen a course for integration into the EU as a customs union and subsequently integrated into it (on the example of Lithuania), which have integrated into the EAEU or are on the way to such integration (Republic of Kazakhstan, Uzbekistan) are considered. It was found out that in each of the post-Soviet countries the national peculiarities of the implementation of customs policy are preserved, the factors determining the presence of such features are determined. It is determined that non-tariff regulation of trade in post-Soviet countries has a different nature, depending on the chosen course of economic development. The mechanism of implementation of non-tariff policy within the EAEU is Attempts to borrow the EU's experience in implementing non-tariff policies have been identified in the EAEU. The peculiarities of the model of implementation of non-tariff policy in Uzbekistan are determined, despite the declaration by this state of the policy of joining the EAEU. The relationship between reforming the process of implementing non-tariff policy and reforming the customs system in Uzbekistan has been revealed. The mechanism of implementation of non-tariff policy within the EU (on the example of Lithuania) is investigated. The role of the Institution of the Authorized Economic Operator in the process of implementing non-tariff policy in Lithuania as an EU member state has been clarified. The author's definitions of the concepts of "non-tariff regulation" and "non-tariff measures" for the post-Soviet model of foreign trade are provided. The author's list of features of the model of non-tariff regulation in post-Soviet states is provided, considering the course of their economic development.

Key words: the post-Soviet model of non-tariff regulation, non-tariff measures, features of the model of non-tariff regulation in post-Soviet states, customs sovereignty